

Phẩm 4: QUÁN VỀ NĂM ẤM (Gồm 9 Kệ)

Hỏi: Kinh nói có năm ấm, việc đó thế nào?

Đáp:

Kệ 1:

*Nếu lia nhân của sắc
Thì sắc không có được
Còn nếu xa lia sắc
Thì nhân của sắc không.*

Nhân của sắc là, như vải nhân nơi chỉ (mà có) trừ chỉ ra thì không có vải, trừ vải ra thì không có chỉ. Vải như là sắc, chỉ là nhân.

Hỏi: Nếu lia nhân của sắc mà có sắc thì có lỗi gì?

Đáp:

Kệ 2:

*Lia nhân (của) sắc có sắc
Thì sắc ấy không nhân
Không nhân mà có sắc
Thì điều đó không đúng.*

Giả sử lia chỉ mà có vải, thì vải ấy không có nhân, không có nhân mà có quả là việc thế gian chưa từng có.

Hỏi: Pháp Phật, pháp ngoại đạo, pháp thế gian đều có pháp không có nhân, như trong Phật pháp nói có ba thứ vô vi, vô vi là thường nên không có nhân, trong ngoại đạo thì cho hư không, thời gian, phương hướng, thức, vi trần, Niết-bàn là thường. Còn pháp thế gian thì cho hư không, thời gian, phương hướng, không chỗ nào không có, thế nên nó là thường, thường thì không có nhân, sao ông nói thế gian không có pháp nào không có nhân?

Đáp: Những pháp không có nhân ấy chỉ có trên ngôn thuyết, còn tư duy phân biệt kỹ càng không có, nếu những pháp gì từ nhân duyên mà có, thì không thể nói là không có nhân, nếu có pháp không từ nhân duyên, thì như tôi đã nói trên (đó là việc thế gian chưa từng có).

Hỏi: Có hai thứ nhân: Một là nhân tác, hai là nhân ngôn thuyết. Pháp không có nhân là không có nhân tác, nhưng có nhân ngôn thuyết để cho người ta biết?

Đáp: Tuy có nhân ngôn thuyết, nhưng việc ấy không đúng. Vì như hư không, như trong phẩm Sáu chủng ở sau đây sẽ luận phá, còn các pháp khác đến sau sẽ luận phá.

Lại nữa, việc hiện trước mắt còn bị phá, hướng gì vi trần là thứ không thể thấy. Thế nên nói có pháp không do nhân duyên sinh là điều thế gian chưa từng có.

Hỏi: Nếu lia sắc mà có nhân của sắc thì có lỗi gì?

Đáp:

Kệ 3:

*Nếu lia sắc có nhân
Thì nhân không có quả
Nếu nói nhân không quả
Thì không có điều đó.*

Nếu bỏ quả sắc chỉ có nhân của sắc thì đó là nhân không có quả.

Hỏi: Nếu không có quả mà có nhân thì có lỗi gì?

Đáp: Không có quả mà có nhân là điều thế gian không từng có. Vì sao? Vì do sinh quả nên gọi là nhân, nếu không sinh quả sao gọi là nhân.

Lại nữa, nếu trong nhân không có quả thì sao các vật lại không từ trong phi nhân sinh ra? Việc này như đã phá trong phẩm Quán nhân duyên. Thế nên không thể có cái nhân không có quả.

Lại nữa,

Kệ 4:

*Nếu đã có sắc rồi
(Thì) không dùng nhân của sắc
Nếu đã không có sắc
(Cũng) không dùng nhân của sắc.*

Hai nơi có nhân của sắc không thể được. Nếu trong nhân trước đã có sắc, thì không gọi nó là nhân của sắc. Nếu trong nhân trước không có sắc, cũng không gọi nó là nhân của sắc.

Hỏi: Nếu cả hai nơi đều không đúng, vậy chỉ có cái sắc không có nhân, có lỗi gì?

Đáp:

Kệ 5:

*Không nhân mà có sắc
Thì hoàn toàn không đúng
Cho nên người có trí
Không nên phân biệt sắc.*

Hoặc trong nhân có quả, trong nhân không có quả, việc ấy còn không thể có được, hướng gì không có nhân mà có sắc. Thế nên nói không có nhân mà có sắc, việc ấy hoàn toàn không đúng. Thế nên

người có trí không nên phân biệt sắc. Phân biệt là phàm phu, vì vô minh ái nhiễm tham đắm sắc, vậy sau do tà kiến sinh tâm phân biệt hý luận trong nhân có quả, không có quả v.v... Nay ở trong đó tìm kiếm sắc không thể có được. Thế nên người trí không phân biệt.

Lại nữa,

Kệ 6:

*Nếu quả giống với nhân
Thì việc ấy không đúng
Nếu quả không giống nhân
Việc ấy cũng không đúng.*

Nếu quả và nhân giống nhau thì việc ấy không đúng, vì nhân tế mà quả thô. Sắc và lực của nhân và quả khác nhau. như vải mà giống chỉ thì không gọi là vải, vì chỉ nhiều mà vải có một, nên không được nói nhân quả giống nhau. Nhưng nếu nhân quả không giống nhau thì cũng không đúng, như chỉ gai không thể dệt thành lụa, chỉ thô thì không thể dệt thành vải mịn. Thế nên không được nói nhân quả chẳng giống nhau. cả hai lẽ đều không đúng, nên biết không có sắc, không có nhân của sắc.

Kệ 7:

*Thọ ẩm và tưởng ẩm
Hành ẩm và thức ẩm
Cùng tất cả pháp khác
Đều đồng với sắc ẩm.*

Bốn ẩm (thọ, tưởng, hành, thức) và tất cả pháp, cũng đều nên tư duy như vậy mà luận phá. Nay người tạo luận muốn khen ngợi nghĩa không, nên nói kệ:

Kệ 8:

*Nếu như có người hỏi
Lìa không mà giải đáp
Như vậy không thành đáp
Mà giống người nghi ấy.*

Kệ 9:

*Nếu có người nạn vấn
Mà lìa không để hỏi
Thì không thành nạn vấn
Cũng đồng với người nghi.*

Nếu người nào trong khi nghị luận, mà giữ chỗ chấp của mình, không y cứ trên nghĩa không, mà hỏi đáp, thì không thành hỏi đáp,

trái lại đồng chỗ nghi ngờ với người kia. Như người này nói bình là vô thường, người kia hỏi lại vì sao vô thường? Nếu đáp vì từ cái nhân vô thường sinh ra thì đáp như vậy không gọi là đáp. Vì sao? Vì đối với nhân duyên kia còn nghi không biết nó là thường hay vô thường, thế là đồng chỗ nghi với người kia. Nếu người muốn vấn nạn, không y cứ trên nghĩa không mà nói các pháp vô thường, thì không thành vấn nạn. Vì sao? Vì người kia sẽ nói ông lấy vô thường để phá cái thường của tôi, thì tôi cũng lấy thường mà phá vô thường của ông.

Nếu thật vô thường thì không có nghiệp báo, các pháp mắt, tai v.v... sinh diệt trong từng giây, cũng không có phân biệt. Có các lỗi lầm như vậy, nên đều không thành vấn nạn, mà lại đồng với chỗ nghi của người kia. Nếu y cứ nghĩa không mà phá thường thì không có lỗi đó. Vì sao? Vì người ấy không chấp giữ lấy tướng không, thế nên nếu muốn hỏi muốn đáp, thường phải y cứ trên nghĩa không, huống gì người muốn cầu tướng tịch diệt xa lìa các khổ (lại không y cứ nghĩa không sao?).
